

EX. I. V. A. R.
T. I.

3
1812

1. Kun Joseph deceptus fuerit. K.C. Matth. 1, 18.
2. De Immanuel. Matth. 1, 18, 23.
De edo p^o 1 Joh 11, 2.
3. De amicta baptista. Matth. 3, 4. Mr. 1, 6
4. De veta baptista. Mat. 3, 4. Mr. 1, 6
5. Caritas sup monte. Mat. 5, 14.
6. De bedon p^o circa Eleemofynis. Mat. 6, 2
7. Petrus Anach. Vanitas. Mat. XV, 9.
8. De signis, semper in observandis. Mat. 16, 1-4
9. De Anaf. Petri & Kasp. Mat. 16, 13-19. Inev.
10. Tu & filij d^o inventi. Mat. 16, 16.
11. De claris luc. Mat. 16, 19.
12. De antitate clar. Joh. & Luc. Mat. 16, 19
13. De diabolis & X^o solutus. Mat. 17, 24 &
14. Sup^o de ^{Parabola} op^o in v^o. Mat. 20, 1-16
15. Vol. X^o congregatum volente. Mat. 23, 37.
16. Chetubul. De h^o conu. Epti. Mat. 24, 14.
17. De ot d^o X^o. Mat. 24, 28
18. Ager Sanguinis. Mat. 27, 3-11.
19. Tumba servatoris. Mat. 27, 60
20. De Ant. Judas de. Mat. 28, 1. Mr. 16, 2.
21. De cura mortuorum & clar. Sancti. Mr. 6, 13. Luc. V, 14 &
22. De incarnatis mysteris. Luc. 1, 35
23. De Maria X^o preservata.
24. De nove Iesu. Luc. 2, 21
25. De v^o absp. peccatoris. Luc. 7, 47, 48
26. op^o K^o Luc. 8, 13
27. X^o curat Sabbarica. Luc. XV.
28. De Mamona mystica. Luc. XVI, 9
29. De edo. Luc. 16, 9
- ..... Luc. 16, 9
- De Laceris X^o. Luc. XIX, 41.
- ..... Luc. 22, 38

du
R

+

66

68

Q. B. V.

DISPUTATIO SOLENNIS,

QUA

NEXUM ET DI-
SCRIMEN DONO-
RUM GRATIÆ,

EX

TABULIS

VOCATIONIS PAULINÆ

Act. XXVI, 17, 18.

SISTET

P R Æ S E S

JO. GEORG. NEUMANNUS,

SS. Th. D. ejusdemq; Prof. Publ. Alumn.

Elect. Ephorus, Acad. Bibliothecarius, h. t.

D E C A N U S,

&

Pro supremis in Theologia honoribus

consequendis

defendet.

M. GOTTLIEB WERNSDORFIUS,

SS. Theol. Prof. P. Extraord. & Fac. Philos. Adj.

Ad D. Decembr. A. O. R. c13 13c XCIX.

Horis ante- & pomeridianis.

WITTENBERGAE, ex OFFICINA MARTINI SCHULZI, AC AD. TYPOGR.

DISPUTATIO SOLEMNIS
DE
NEXUM ET DI-
SCRIMEN DONO-
RUM GRATIAE
TABULIS
VOCATIONIS PAULINAE

ANNO 1777
P. R. E. F. E. T.
IO. GEORG. NEUMANNUS
SS. Th. D. eiusdemq. Publ. Alumn.
Reg. Episcopus, Acad. Bibliothecarius, h. n.
DECANUS

Proscriptis in Theologia horribis
M. GOTTLIEB WERNSDORFIUS
SS. Theol. Prof. P. Kantor & Fac. Philol. Adj.
H. Decanus, h. n. O. R. et h. n. A. C. L. E.
Hort. amic. & pomeridians.

Wittenbergae ex Officina Martini Schaeferi, h. n. 1777.

I. N. 7.

S. I.

TAmetsi dona gratiæ divi-
næ, quæ Christi Servatoris merito nobis
parta sunt, quam arctissimo inter se ne-
xu cohæreant, ut adeo nec temporum
intervallis distingui, nec sensibus huma-
nis percipi satis possint: tamen ita soli-
cite ac diligenter illa distinguit Scriptu-
ra, ut non tantum mente concipi sigilla-
tum queant, verum etiam, si homines gratiæ divini-
æ indigentes, ita se habeant, ut nonnunquam a se invicem
penitus divellantur. Quas enim DEUS omnibus offert,
imperfectissimas gratiæ suæ opes; homines per suam
imbecillitatem illico non capiunt; quasque tam copiose in
nos effundit, Spiritus Sancti dotes, sæpe ne per stillicidium
quidem, in nos defluere patimur: quibus rebus fit, ut alios
quidem ex gratia *vocari* intelligas, neque tamen *illuminari*;
alios vicissim *illuminari* quoad intellectum, neque tamen
converteri ac flecti quoad voluntatem; alios *fidem* ex verbo con-
sequi, adeoque *regenerari & justificari*: ab aliis vero, istas
gratiæ salutaris divitias, in universum repudiari. Itaque
διαρέσεις τῶν χαρισμάτων sunt, ut inquit Apostolus, *sed idem*
DEUS, qui omnia in omnibus efficit 1. Cor. XII, 3. 4. 6.

S. II. Quemadmodum ergo *communis gratiæ* actus
ita discernimus, ut aliud DEI beneficium, *vitam*, aliud

A 2

confer-

conervationem vitæ, aliud bonam valetudinem, aliud porro, pulchritudinem, aliud, vestitum, honores, divitias, & agnoscamus, & describamus seorsim, & Davidis exemplo, pro singulis beneficiis singularem DEO hymnum, psallere debeamus, Eccl. XLVII, 9. ita quoque salutaris illius gratiæ actus accurate distinguendi sunt, aliaque & peculiaris dicenda DEI gratia est, qua nos vocat, alia, qua nos illuminat, iterum alia qua nos convertit, alia, qua nos regenerat, alia vicissim, qua nos justos pronunciat &c. Ut adeo dignum homine Christiano officium sit, DEUM, pro qualibet benedictione spirituali, qua nos in caelestibus ditavit, identidem concelebrare, præeunte nobis Apostolo, Eph. I, 3.

§. III. Cuiusmodi vero illud discrimen sit, & quo potissimum nomine appellandum, non una omnium sententia est. Aliqui hæc DEI beneficiæ, ut formales actus, alii ut gradus, alii denique, ut species differre iudicant sic ut ex intentione DEI in Scripturis revelata, cuius gratiæ divinæ, aliam naturam, alium operandi modum, & alium effectum proprium assignent, quæ ipsi B. Hultemanni assertio est, de Auxil. gratiæ p. 20. 30. Verum nulla inter hos pugna est: cum omnium facile sententias in hoc convenire existimem: salutes illos gratiæ divinæ actus, inter se specie differre quidem, at tamen si in subjectis spectentur ipsis, suis etiam gradibus distingui. Id quod vel ex uno Scripturæ loco probatum dederim. Cum enim Apostolo, Eph. III. hos gratiæ divinæ actus de prædicat, communem notionem & conceptum, ut loquimur, genericum ponit: οικονομίαν τῆς χάριτος, v. 2. i. e. dispensationem gratiæ divinæ. Hanc vero ipsam mox πολυποίκιλον τὴν σοφίαν τῆς θεῆς appellat, i. e. sapientiam, quæ peculiaribus formis, & suis quasi speciebus distincta sit v. 10. Denique gradus & incrementa, huius gratiæ in Ephesiis observat; dum fidem illorum talem describit, quæ ἐκκαθεῖν ἐν ταῖς θλίψεσιν, desicere in calamitatibus

tibus v. 13. iterum vero κραταιωθῆναι διὰ τὸ πνεῦμα ①, corroborari per Spiritum v. 16. dehinc ἐρρίζωσαι καὶ θεμελιωθῆσαι, radicari penitus & fundari possit p. 17.

§. IV. Ceterum, quo nexu copulentur hæc χαρίσματα, quaque serie invicem sese excipiant: res explicatu quidem difficilis, at tanti tamen momenti est, ut gravissimarum inde controversiarum decisio pendeat. Dissentunt vero Nosstratium in his ordinandis, vel inde natum censemus, quod plerique illorum, doctrinæ ordinem amplexi fuerint, iustificere arbitrati, si quilibet gratiæ divinæ actus distinguatur saltem, atque explicetur recte, quocumque tandem nexu cum reliquis conjungatur. Sed enim vero, cum inordinata non sit œconomia cælestis, qua in exhaustam illam charismatum suorum copiam dispensat DEUS, ipsæque sacræ literæ, cum juncturas & compagine, tum divertos illorum exitus tam sapienter indicent; etiam natura ordinem, cum aliis, investigare, non spernendum operæ pretium esse duxi. Dispicienti vero de ejusmodi Scripturæ loco, in quo pleraque omnia, velut ἐν συνέψει exhiberentur; digna consideratione mihi visa est miraculosa illa προσφώνησις Servatoris, qua Paulum, sævitiam & mortes spirantem represit, atque ad obeundum munus Apostolicum evocavit: ἐξαπαρμένος σε ἐκ τῆ λαῶ καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς ὧς νῦν σε ἀποπέμνω. ἠνοήτω ἰφθαλμοὺς αὐτῶν, τὸ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκοτῆς εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας τῆ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τὸ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ κληροῦ ἐν τοῖς ἡγιασμένοις, πῆσαι τῇ εἰς ἐμὲ. Eripio te a populo & gentibus, in quas nunc te mitto, ad aperiendum oculos eorum, ut convertantur a tenebris ad lucem, & a potestate Satane ad DEUM, ut accipiant remissionem peccatorum, & sortem inter sanctificatos per fidem, quæ est in me. Act. XXVI, 17. 18.

§. V. Occasio hujus oraculi ex antecedentibus patet.

tet. Nam vinculis detentus Apostolus, jamque ad Agrippam Regem delatus, extenta manu, quod *παρηγοσία* indicium erat, innocentiae suae causas perorat, v. 1. Ac initio quidem, objecta sibi a Judæis crimina diluit, & vitam pure religioseque actam, ex Pharisaicæ sectæ, cui addictus fuerat, rigidioribus institutis, demonstrat v. 25. Quod ipsum orationis illius quasi exordium esse videtur. Dehinc, caput fidei primarium de CHRISTO, Messia, Judæis ac gentibus promisso, tractat; quem verum DEI filium esse, triplici argumento confirmat: *primum* ex Scripturis V. T. depromit, in quibus hæc *επαγγελία* Patribus proposita sit, v. 6, 8. *it. 22.* alterum a miraculosa Christi resurrectione ducit, quam & ipsam quondam sibi *ἀπίστον* visam, non dissimulat, donec contra stimulum calcitrare desierit, v. 8-12. 23. *Ultimum* a τῆ ἑρανίῳ ὀπτασία desumit, qua, & visum sibi Jesum Nazarenum, & voce terribili auditum fuisse, commemorat, adeo ut subito quodam luminis fulgore correptus, una cum suis comitibus in terram prociderit; dehinc blandissimis verbis surgere iussus, colligendæ Ecclesiae rationes perciperit; quas proinde, non secus ac *Tabulas Vocationis Pauline* intuemur.

§. VI. Antequam vero donis gratiæ, quæ *sanctificantiæ* vocantur, dispensandis idoneus foret, *administrantibus* illis, quæ appellantur, primum instruendus erat Apostolus. Neque tamen i. hæc dona ex meris naturæ viribus hausta existimari debent, ceu hodie nonnulli contendunt, qui ipso Pelagio audaciores, & *sensum Scripturæ hieralem, & totius fidei analogiam intelligere*, non nisi pro naturæ dono venditant, idemque creationis beneficiis accensent. At enim vero dotes administrantes nonnisi gratiæ suæ, vendicat Christus, dicens: *ego constitui te ministrum & testem b. l. v. 16.* Idque agnoscit Apostolus, cum,

fa-

factum se ministrum, inquit, secundum donum gratia DEI; sibi-
que minimo omnium sanctorum datam esse gratiam hanc (en-
quam constanter gratiam appellitet donum admini-
strans) ut inter gentes evangelizet imperfestigabiles divitias
Christi, *Epb. III, 7, 8.* Neq; vero tantum rerum divinarum in-
telligentiam, sed ipsam quoque *καινοτητα* aliquid cogitandi
de iis, ex DEO esse, fatetur, *2. Cor. III. 5. 6.* In quem locum,
confutato prius Pelagio, sic commentatur B. Selnece-
rus: *Ministerium non est nostrarum virium, sed quicquid est sa-
lutare, ipsa predicatio, progressus, augmentum, virtus & effica-
cia, DEI opus & donum est, Comment. ad h.l. p. 871.* Ac proinde
hæc dona 2.) non cuiusvis sexus aut status hominibus
communia, sed iis peculiariter propriaque sunt, qui ad
præconium verbi rite vocantur, ac populo velut exi-
muntur. Paulum enim *εξαίρετα εν λαῷ & εθνῶν*, eripere a
populo & gentibus voluit Christus: pari gratia, qua Jose-
phum *εξείλετο*, eripuit DEUS ex omnibus afflictionibus, & de-
dit ei gratiam & sapientiam coram Pharaone Rege Ægyptiorum,
Act. VII, 10. Ut adeo Ministerium sacrum ex mente Chri-
sti, haud incongrue *εξαιρεσιν εν τῷ λαῷ*, vel cœtum *εξαιρετον*,
delectum, & segregatum a vulgo, dixeris. Non fane, ut
quandam vel *κοριότητα* vel *εξοχήν* sibi præ reliquis homini-
bus arrogare debeat; (Paulus enim *ὕπνετης* saltem, *i. e.*
remex ac minister h. l. constituitur a Christo; nec arrogan-
ter de se sentit: *Sic nos aestimet homo*, inquit, *ὡς ὕπνετας*
Χριστ. & ὁμονομος ἰσηγίων θεῶν. *1. Cor. IV, 1.* nec ullo frequentio-
ri titulo quam *της διακονίας*, hoc suum officium celebrat,
Act. XX 24. Rom. XI, 13. 2. Cor VI, 3. Col IV, 19. 2. Tim. IV, 11.) sed, ne
popello, & mixtæ hominum multitudini permittatur,
sacra hæc *διακονία*, ipsumque discrimen docentium ac au-
dientium tollatur e medio, & plena turbarum omnia
reddantur, contra *1. Cor. XIV, 33.* Denique 3.) *immediata*
quandoque & extraordinaria hæc dona sunt, velut in Pro-
phe-

phetis & Apostolis id erat conspicuum; vel *mediata*, & *ordi-*
nari a DEO instituta congrua, qualia DEUS usque ad seculi
 consummationem Ecclesie promisit, *Matth. XXVIII, 20.*
 Quod si *externas ministerii causas* & *περιποιήσεις* respicias, mul-
 tum omnino distant iater se facultates istæ; sin vero *for-*
male illius internum, quod est *DEI gratiam dispensare hominibus*
 consideres, discrimen utrinque non allegat Scriptura.
 Nam Apollo perinde *σύνεργος* DEI, ac Paulus, dicitur,
1. Cor. III. 5. 6. cum tamen ille non *ἀποστόλος*, sed in schola Jo-
 hannis informatus, dehinc a Priscilla & Aquila plenius *edo-*
ctus viam DEI fuerit, *Act. XVIII, 25, 26.* Sic & Timotheus *se-*
ipsum & alios salvos facere per doctrinam dicitur, *1. Tim. IV, 16.*
 quem tamen non immediate a DEO, sed a Paulo voca-
 tum, ex *Prophetiis instructum & impositione manuum presbyte-*
rii confirmatum fuisse constat *1. Tim. I, 3. 1. Tim. IV, 14. 2. c. I, 5.*
 Et si proinde extraordinaria quædam, quoad circumstan-
 tias vocationis, hic apud Paulum, ut & alios, in Ecclesia,
 plantanda cum primis, contigerint, de quo lux de cælo
 exorta, & insolita Christi vox h. l. testantur: tamen nec
 sine verbo convertebatur ille, nec sine ministerio huma-
 no, ad sacrum hoc munus obeundum instruebatur: Si-
 quidem Verbum Legis fuit: *Saul Saul, quid me persequeris:*
 Verbum autem Evangelii: *Ego sum Jesus, quem tu perse-*
queris. Itaque tam miraculose excitatus, cum, *quid fa-*
ciendum sibi, rogaret; ordini divinitus instituto se submit-
 tere, Ananiam audire, *χειροθεσίας* ritum suscipere, & Ba-
 ptismi sacris initiari iussus est *Act. IX, 6, 17, 18.*

§. VII. Verum de *χαρίσμασι τῆς διακονίας* hæc delibas.
 se sufficiat, quando de *χαρίσμασι τῆς σωτηρίας* agendum no-
 bis est ex instituto. Ut ut enim tanta horum copia fit, ut
 numerum facile excedant, ideoque *ἀνεξίτητος* & *ὁ πλεονέκτης*,
impervestigabilis quadam opulencia ipsimet Apostolo appel-
 len-

lentur: tamen ea potissimum hic recensetimus, quæ in tabulis vocationis Paulinæ delineata sunt, & ex œconomia gratiæ divinæ uberrime omnium distribuuntur, vel, ut alias loquimur, nobis applicantur. Primum itaque donum gratiæ, VOCATIO est, seu *Gratia vocans*, quæ DEUS hominibus extra Ecclesiam constitutis, ex seria intentione voluntatem suam per verbi ministros manifestat, & beneficia a Servatore acquisita offert, ut ad Ecclesiam Christi adducantur, illuminatique convertantur, credant, & salutem æternam consequantur. Atque hoc ipsum *missio ad gentes* infert, signate hoc textu expressa, quippe quæ vocationem, ut finem formalem & proprium respicit, juxta illud parabolæ: *misit servos suos, ut vocaret invitatos ad nuptias*, Matth. XXII, 3. *Subjectum* ergo *vocandum* homines sunt extra Ecclesiam degentes. Nam *ex judæis & Gentibus vocavit nos*, dicente Paulo Rom. IX, 24. Quod vero illos attinet, qui in Ecclesia jam sunt, proprie loquendo non vocari aut colligi ad Ecclesiam, sed iterata verbi annunciatione doceri ac eruditi ad salutem dicuntur. 2. Tim. III, 15. Gal. I, 6. 9. Atque hinc etiam *Terminus a quo cognoscere licet, qui status peccati & profundissima miseria* est; unde homo per vocationem egredi jubetur. Nam quoad hæret in hac sentina mali, positus est *extra Christum, extraneus a Testamentis promissionis, speci expers*, imo *ad d. c. Ep. II, 12. Gal. IV, 8. 1. Theff. IV, 5. Terminus ad quem formalis*, vocatio passiva est; *objectivum* vero, Ecclesia s. communio fidelium, ad quam homo perducere se patitur. Id quod Scriptura diserte affirmat: *Vocati estis, inquit Paulus, in communionem Filii DEI, Jesu Christi, Domini nostri. 1. Cor. I, 9. DEUS vocavit vos in suum regnum (gratiæ) ac gloriam. 1. Theff. II, 12. Vocati estis, ut suis in uno corpore (Ecclesia) Col. III, 15.* Idemque adhuc dilucidius patet ex

B

mandato

mandato Christi. Nam profecturos in mundum universum primo jubebat μαθητεύειν πάντα τὰ ἔθνη, i. e. facere discipulos, præviaque institutione, in disciplinam ac societatem suam recipere, quæ verbi vis est, Jo. III, 1. Act. XIII, 21. postea demum, si forent infantes, adeoque doctrinæ incapaces, βαπτίζειν, sin vero adulti, διδάσκειν v. 20. donec & ipsi Baptismum insignaculum fidei susciperent. Neutiquam enim privilegiis Ecclesiæ frui poterant, qui jus Civitatis DEI nondum fuerant adepti, conf. Act. II, 39. Ceteras, quæ circa vocationis gratiam moventur, quæstiones, ne quidem attingimus, quandoquidem hoc unum, nobis investigandum proposuimus, quo pacto inter se cohæreant χαρίσματα divina, & quibus adeo terminis limitibusque circumscribantur.

§. VIII. Alterum itaque donum gratiæ, ILLUMINATIO est. Qui enim vocationi divinæ locum relinqunt homines, jamque in Ecclesiam, ubi verbum audibile & visibile dispensatur, perducti sunt; non possunt non, per utrumque medium, nisi respiciant istud, illuminari. Sic enim cum vocatione passiva hanc gratiam connectit Servator: ἀνοίξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, ut aperias oculos eorum. Eundemque hunc ordinem constanter retinet Scriptura: *DEUS e tenebris vos vocavit in admirabilem suam lucem*, 1. Pet. II, 9. Item: *Expergiscere qui dormis, & surge a mortuis*, (en formulam vocationis) & *illucescet tibi Christus*, (en gratiam illuminationis) Eph. V, 14. Nec aliter de hoc ordine Pii confessores sentiunt: *DEUS in aeterno suo consilio ordinavit, ut Spiritus S. electos per Verbum vocet, illuminet, atque convertat* &c. F. Conc. p. 808. Idem B. Lutherus Catechumenis inculcat: *Spiritus Sanctus totam Ecclesiam in terra vo-*
cat

cat ; (en quam accurate vocationis terminum ad quem
obseruet, congregat ; illuminat, sanctificat, & in JESU
Christo per veram fidem conservat. Art. III. Symb. Ap. Equidem
fateor, a quibusdam, illuminantem hanc gratiam, pe-
culiari capite non proponi, unde occasionem crimi-
nandi sumunt Novatores, ac si nulla propemodum
hujus doctrinæ ratio habeatur in corpore Theologiæ
nostræ. Sed enim vero parcius ista Doctõribus nostris
objicienda erant ; cum vel ipsa catechetica institutio
contrarium testetur : Theologi autem Acroamatici
hanc doctrinæ partem vel seorsim tradant, vel in ca-
pite de Conversione & Regeneratione, ubi priores fi-
dei gradus, *notitia* videlicet, & *assensus*, explicandi sunt,
affatim proponant.

§. IX. Interim tamen cum Scriptura hanc do-
ctrinam tam sedulo iuculcet, & in ipsis vocationis Pau-
linæ tabulis, velut singularem gratiæ actum, descri-
bat : satius omnino visum est, illos sequi, qui pecu-
liare quoddam caput huic charismati assignant. Mit-
titur enim gentium Doctor ἀνοίξαι τὰς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν
ad aperiendum oculos eorum. Quam quidem dictionem
adeo elevat novellus Aristarchus, Jo. Clericus, ut non
adsvetos existimet idiomati sacrorum Librorum, qui
aliquam hic vim aut emphasin vocum observent,
in Arte Critica p. 84. Sed vero ἐμφατικότερον omnino,
& tam fecundi sensus, hic modus loquendi est, ut
vel integram de illuminatione doctrinam intelligere
hinc queas. Tropica enim & translata hæc dictio est ;
cujus eam constat esse indolem ; ut augeat conceptus
& rem abstrusam velut manibus palpandam sistat.
Mentem vero hominis quis unquam vidit ? Itaque

cum oculis hanc comparat Spiritus Sanctus, ut ex illorum apertione de hujus quoque illuminatione, judicare liceat. Et dignum quidem notatu est, quod LXX. Senes, Hebræorum $\eta\pi\alpha$ i. e. *aperuit*, subinde *ἀνοίγειν* reddiderint, iis quidem in locis, ubi apertio oculorum miraculosa, describenda fuit. Sic, cum DEUS dicitur *aperuisse* oculos *Hagare*, ut *videret fontem*, Gen. XXI, 19. LXX. eodem hoc verbo id exprimunt: ἀνέωξεν ὁ θεὸς ὀφθαλμὸς αὐτῆς; *aperuit DEUS oculos ejus*. Iterum, cum Elias filium *Sunammitidis* revocasset in vitam; ἠνοιξε τὸ παιδάριον τὰς ὀφθαλμὸς αὐτοῦ *aperuit puer oculos suos*. 2. Reg. IV, 35. De Syris etiam cœcitate percussis idem verbum usurpant: διήνοιξε κύριος τὰς ὀφθαλμὸς αὐτῶν, ἃ εἶδον, *aperuit DEUS oculos illorum & viderunt*. 2. Reg VI, 20. Atque ab hac miraculosa oculorum apertione Prophetæ mutuati sunt vaticinia, quibus illuminationem describunt sub N. T. futuram: τότε ἀνοιχθήσονται ἡ ὀφθαλμοὶ τυφλῶν, *tum aperientur oculi cæcorum* Es. XXXV, 5. *Ego Jheova vocavi vos in iustitia*, $\eta\pi\alpha$ ad aperiendum oculos cæcorum, ἀνοίξαι ὀφθαλμὸς τυφλῶν. Es. XLII, 7. Itaque eodem verbo Christus dicitur *aperuisse* discipulis *mentem ad intelligendas Scripturas*, Luc. XXIV, 45. Sic & *Lydiæ*, *Dominus aperuisse cor* dicitur, ut *attenderet iis*, quæ *docebantur a Paulo*, Act. XVI, 14. Nervosissime autem rem explicat Apostolus, cum *πεφωτισμένους τὰς ὀφθαλμὸς τῆς διανοίας*, *illuminatos oculos mentis*, Ephesiis jam *vocatis* precatur. Eph. I, 18.

§. X. Quibus sic explicatis, ipsam illuminationis naturam intelligi ex hac Phrasi posse existimo. Nam 1.) *Subjectum*, circa quod gratia illuminans occupatur, intellectus hominis irrogeniti est, qui instar oculi excæcati nullis in se videndi viribus pollet, sed mede-

medelam a virtute forinsecus obvia expectat. 2.) *Medium* oculos mentis aperiendi, Lex aequae ac Evangelium est. Ex illa enim ἐπίγνωσις i. e. morbi agnitio, Rom. III, 20. ex hoc vero Spiritus & vita est, Joh. VI, 63. Ac proinde Legalem aliam, dixeris illuminationem, quæ peccatum iram DEI, & pœnas æternas nobis manifestat; dicente Paulo: peccatum non cognovi nisi per legem, Rom. VII, 7. & Psalter: Ex mandatis tuis intelligens factus sum: ideo odi omnem viam mendacii. Lucerna pedibus meis verbum tuum; & lux semitis meis. Psalm. CXIX, 104, 105. aliam vero Evangelicam; quæ gratiam DEI, justitiam & salutem æternam nobis revelat: siquidem Justitia DEI per Evangelium patet, ex fide in fidem, Rom. I, 17. ipsaque hæc patefactio, φωτισμός τῶν εὐαγγελίων appellatur, 2. Cor. IV, 3. 3.) *Forma* quoque & ratio illuminationis hinc dispalescit, quippe quæ partim in ablatione naturalis cœcitatatis, & sapientiæ carnalis; partim vero in instauratione supernaturalis intelligentiæ & sapientiæ spiritualis consistit. Utrumque enim ἀνοίξις & apertio illa oculorum haud obscure innuit, quam Servator Ministerio verbi h. l. injungit. Primo enim tollere jubet cœcitatem illam congenitam, quæ non simplex tantum absentia & privatio est sapientiæ & veritatis, subjecto inesse debite, quam ideo Scriptura ἐπίγνωσις τῆς δοξῆς τῆς Θεῆς i. e. carentiam lucis divine sapienter appellat, Rom. III, 23. sed etiam admixta quædam impuritas est, vel ut in Scripturis vocatur, sapientia carnalis, φρόνημα τῆς σαρκὸς Rom. VIII, 6. itemque σοφία τῆς κόσμου sapientia hujus mundi 1. Cor. I, 20. Habet enim mundus suam sapientiam sed tenebris arrogantiam immersam, ut sese contra sapientiam divinam efferat, & velut ὕψωμα extollat κατὰ τῆς γνώσεως τῆς Θεῆς adversus cognitionem DEI,

λογισμῶν, discursus sapientes contra eam molitur, & πᾶν νόημα omnem cogitationem obedientiae Christi opponat, 2. Cor. X, 4, 5. Deinde aciem mentis depravatam instaurare jubet, & viribus sapientiae caelestis perfundere, quae in regeneratione erumpant in actum. Id quod eadem haec αἰνοῦσι indicat. Quemadmodum enim caecus, recepta videndi facultate per adaptionem oculorum, initio videri ac prospicit: postea, oculis in objecto quodam defixis, illud multo attentius contempletur: ita quoque homo per gratiam illuminantem, redditur idoneus, ad consequendam primo γνώσιν, seu notitiam, qua non tantum generatim apprehendit, quae in Scripturis proposita sunt, sed & speciatim, promissiones Evangelicas de justitia & vita aeterna, per Christum indispicenda penetrat ac intelligit; atque haec apprehensio intellectualis cognoscitiva Philosophis, Scripturis autem, γνώσις τῆς σωτηρίας Luc. I, 77. itemque γνώσις τῆς χειρὸς, Job. XVII, 3. &c. dicitur. Deinde etiam ad assensum huic notitiae conjunctum perducitur, quo cum id omne, quod in Verbo DEI patefactum est, tum imprimis, Evangelium de remissione peccatorum per Christum impetranda, pro certo & indubitato habet; atque haec apprehensio alioquin intellectualis assensiva: in S. literis, autem εἰσαγγὼς Hebr. XI, 1. λογισμῶς Rom. III, 28. πεποιθησις item Epb. III, 12. appellatur. Fiducia enim, nobilissima illa pars fidei, cum Subjectum suum, voluntatem, seu cor, ut Scriptura loquitur, agnoscat, non poterit oriri ante, quam ipsa met haec voluntas per Conversionem subacta, & cor adeo contritum fuerit, ut recipere bonum justificum, eodemque salutariter frui possit. 4.) Hinc etiam liquet: hominem in illuminationis negotio sese mere habere
pasfrue

passive, utut illuminatus deinde formaliter intelligat. Nam cui *aperiendi sunt oculi*, nihil sibi ipsi, sed omnem in solidum opem τῷ ἰατρῷ adscribit. Quid, quod ne τὸ γνῶναι quidem homini, sed ipsi DEI vendicet Apostolus: *posteaquam cognovistis DEUM, quin potius cognitis estis a DEO. Gal. IV, 9.* 5.) Ex eadem hac phrasi intelligas, non immediate amplius, sed mediante Verbi Ministerio hominem illuminandum esse. Nam Christus *ministerium ac testem constituit Paulum*, cui munus *aperiendi oculos* committit. Postea vero & dedit alios, cum Pastores, tum Doctores, *ad instaurandum plures sanctos in opus ministerii, & edificandum corpus Christi, Epb. IV, 11, 12.* 6) Denique non per raptum, aut ecstasice, sed per incrementa & successive, illuminationem hanc fieri, peræque patet. Namque non uno momento perficitur ἀνοιξίς τῶ ὀμμάτων, sed per temporis intervalla. Uti enim cæcus ille, cui Christis visum reddiderat, initio dicebat: *videre se homines, velut arbores ambulantes: paulo post cum rursus, manus oculis eius admovisset, videbat τηλαυγῆς dilucide, omnes, Marc. VIII, 24. 26.* Ita quoque cum intellectu hominis comparatum est: aliquando μωπτάζει 2. Pet. I, 9. i. e. quodam oculorum vitio laborat, nec eminus objecta intueri potest. Tandem ἀσθητήρια γεγυμνασμένα impetrat, *ad dijudicationem boni & mali, Hebr. V, 13, 14.* 7.) Hinc tandem de extremis hujus gratiæ judicari potest. Nam *Terminus a quo cæcitas mentis est, & illa quidem hominis ad Ecclesiam jam perducti: Terminus vero ad quem, illuminatio intellectus receptiva, quæ in Conversione, quoad notitiam Legis: in Regeneratione, quoad notitiam Evangelii plenius perficitur. Nam apertioni oculorum activæ responderet receptio visus passiva, quæ in suos deinde*

inde actus se exerit. *Ephes. I, 18. 1. Cor. III, 12, 3. Rom. VII, 7, 8, 9. Vid. Celeberr. Dn. Bucherus in Ratmannio Red. p. 156. seqq.*

§. XI. Illuminato igitur intellectu, nihilominus adhuc fieri potest, ut voluntas refractaria sit, nec sub fidei obedientiam redigi sese patiatur. Ita Festus, dogmate de resurrectione Christi audito, non disimulat se velut iudicem illud cognovisse; Sed defuit assensus: ideoque *hasitasse se*, dicit, *de hac questione. Act. XXV, 19, 20.* Vicislim Agrippa, non modo notitiam de Messia ex concionibus Paulinis hauserat, sed insuper assensum præbuerat Prophetis de Christo testantibus; interim tamen fiduciam in ejus Meritum ponere, & per hoc sibi promittere vitam æternam renuebat, his verbis: *Propemodum persuades mihi, ut sim Christianus, Act. XXVI, 28.* Itaque illuminationem Gratia convertens, seu ipsa **CONVERSIO** excipere debet, dicente Servatore: τὸ ἐπιστρέψαι ἀπὸ τῶν σκότους εἰς Φῶς ut *convertantur a tenebris ad lucem.* Initio, de sensu nobis dispiciendum est, evolutis vocabulis, quæ difficultatem aliquam videbantur relinquare. Nam τὸ ἐπιστρέφειν, quod verbo שׁוּב in V. T. Scripturis exprimitur, ex eorum numero est, quæ cum respiciunt principium agens, *activam*, ubi vero ad *subjectum* referuntur *passivam* significationem obtinent. Nam actio & quæ ei respondet passio, sunt unus motus, qui proinde cum ab agente procedit, *actio*, cum vero a subjecto recipitur, *passio* denominatur. Jam si in hoc textu ellipsis per particulam ἐνεκα suppleatur; quemadmodum id structura exigit; sensus emergit: τὸ ἐπιστρέψαι scilicet ἐνεκα; missus es *convertendi gratia*, seu ut te convertente, illi convertantur. Itaque Christo, ut Auctori, Paulo, ut ministro conversio adscribitur, sic tamen,

men, ut in gentibus terminum suum consequatur. Quod vero προδενν attinet από σκοτίας εις Φως: existimari quidem poterat, εν τῷ περισσῷ descriptam, esse illuminationem, ab apposito τῷ σκοτίας: Sed non admittunt περισσολογίας Tabulæ vocationis Paulinæ: quin potius peculiarem gratiæ actum, Conversionem, hic designari putamus; qua, voluntas, carnis desiderii indulgens, per Legem frangatur & ad recipiendum CHRISTUM impellatur. Non enim intellectus tantum, sed etiam voluntas, & hæc vel maxime, τῷ σκοτίας subiectum est. Nam diligere τὸ σκοτία, & odisse τὸ Φως dicuntur, qui non credunt Job. III, 19. Iidem & perpetrare, ἐργατῆ σκοτίας, Rom. XIII, 12. Eph. V, 11 Sedere εν σκοτίας Luc. I, 79. Rom. II, 19. περιπατεῖν εν τῷ σκοτία 1. Jo. I, 6. Jo. XII, 35. perhibentur. Atque hæc omnia huiusmodi opera sunt, quæ a Voluntate, ceu promixa causa, proficiscuntur. Contra vero το Φως, fidem in sacris literis notare, ubi tenebrosos operibus opponitur, nemo facile negaverit, testantibus id clarissimis locis 1. Jo. II, 9, 11. Eph. V, 8. Matth. V, 16. Unde etiam filii lucis, a filiis tenebrarum, i. e. credentes, a non credentibus, tam clare distinguuntur, Luc. XVI, 8. Jo. XII, 36. 1. Thess. V, 5. Sicque adeo Conversio, per hanc phrasin, haud obscure indigitatur.

§. XII. Verum, intra quos terminos contineatur hæc Conversio, & quomodo a reliquis gratiæ divinæ actibus, ac Regeneratione cum primis, distinguatur, non obiter disquiri solet. Mira enim sententiarum divortia hic deprehendas, quæ tyronem in progressu sæpe, vel distineant, vel turbent. B. D. Königig, cuius Theologiam Acroamaticam merito exosculamur omnes, Primo, Vocationem collocat, II. Regenerationem, III. Con-

C

versionem,

sonem, IV. *Poenitentiam*, V. *Justificationem*, VI. *Unionem mysticam*, VII. *Renovationem*. Paulisper autem hinc digreditur B. Calovius noster, cum œconomiam horum charismatum sic ordinat: Primum omnium, *Vocatio* ipsi est; hanc enim plerique omnes, reliquis actibus gratiæ præmittunt. II. sequitur *Illuminatio*. III. *Regeneratio*. IV. *Conversio*. V. *Justificatio*. VI. *Poenitentia*. VII. *Unio mystica cum fidelibus*. VIII. *Unctio Spiritualis*. IX. *Sanctificatio seu Renovatio*. X. *Glorificatio*, *Theol. Post. pag. 486. Tom. X. Syst. p. 1. seq.* Adeundem modum actus DEÏ salutare disponit Vener. D. Deutschmannus noster, qui in primis Conversionis & Regenerationis gratiam distinguit, tum & communicationem ex unione mystica fluentem pulcherrime explicat, & Desponsationem in super fidelium adjungit, ut actum gratiæ singularem, *Tb. Bibl. p. 337. sq. & in Synopsi Theol. Bibl. p. 152.* Videas autem alios, iterum alium ordinem constituere, prout connexionis suæ quisq; causas habuit. Sic B. Hulfemannus. I. *Vocationem redemptorum* ponit. II. *Vocatorum Conversionem per penitentiam*. III. *Vocatorum conversionem per BAPTISMUM*. IV. *Vocatorum Justificationem per fidem* (adeoque Regeneratio eisdem accepta & Justificatio ipsi *io odvca. usvra* sunt.) V. *Justicatorum renovationem & Bona Opera*. VI. *Justicatorum Confirmationem & conservationem*, per SACRAM COENAM. VII. *Justicatorum Unionem mysticam & perseverantiam*. IIX. *Fidelium perseverantium Prædestinationem ad vitam æternam*, *Brev. Theol. c. VIII, IX, seq.* Ceterum D. Henr. Hœpfnerus, qui Articulus Fidei studiosissime, connexuit, hoc ordine procedit: I. agit de *vocatione hominum ad salutem*, adeoque velut ex occasione, de *Promissionibus & Comminationibus Divinis*, ipsiq; adeo *Testamen.*

tamentis. II. De Conversione. III. De Poenitentia. IV. De
 Predestinatione. V. De Justificatione. VI. De Libertate
 Ecclesiastica. VII. De Sanctificatione. VIII. De Bonis Ope-
 ribus Loc. Theol. p. 415. seq. Addo hic D. Danhauerum,
 cui primum charissima Vocatio est. II. Justificatio.
 III. Regeneratio. IV. Perseverantia Sanctorum. V. In-
 vocatio. VI. Renovatio. Hodof. p. 864. sq. Tandem
 D. Wilhelmum Lyserum nostrum omittere non li-
 cuit, quo nemo facile copiosius hæc charismata ex-
 posuit, nec quisquam fere sollicitius distinxit. Quod
 si recensere singula instituerem, vel solam illorum e-
 numerationem pagina non caperet. Singularia enim
 quædam capita sunt, & ad gratiam divinam extollen-
 dam insigniter facientia. Itaque, ut pauca saltem deli-
 bem, sigillatim ac distinctis capitibus agit: de prima
 Vocatione: de vocantis DEI intentione: de vocationis restau-
 ratione. Porro seorsim tractat, de Christi receptione &
 appropriation: de Translatione in statum gratiæ: de impu-
 tatione fidei: de justi declaratione: de Patris adoptione: de
 Filii desponsatione: de Extructione Templi Spiritus S., de Ob-
 signatione Spiritus S. Et, quod mireris, alium gratiæ actum
 Renovationem, alium vero Sanctificationem constituit:
 quæ alioquin pro Synonymis habentur. Tum
 vero speciatim de Fidei initio: de Fidei augmento: de Fi-
 dei probatione, differit, ut nihil de ceteris addam. VII.
 Systema Thetico-Exegeticum, nuper a nobis edi-
 tum, a p. 1084. ad p. 1679. Cur enim, quæ Spiritus S. ut
 singularia beneficia nobis revelavit, sigillatim descri-
 benda, ponderanda & in laudes divinas referenda non
 sint? Nam Scriptura non unam aut alteram tantum
 gratiam de prædicat, sed רב חסידים multitudinem miseri-

cordiam DEI (en numerum pluralem cum ipsa multitudine conjunctum) *Tren. III, 32.* Eadem extollit hanc œconomiam charismatum, ut coronam, fulgentissimis gemmis radiantem: *coronat te DEUS, misericordia, וְרַחֲמִים & miserationibus, Psalm. CIII, 4.*

§. XIII. Cum proinde gemmarum instar distinctæ sint Miserationes istæ, opera sane contemnenda non est, quæ in iis ordinandis, & *κατ' εὐταξίαν* digendis consumitur. Quamobrem & Gratiam convertentem, velut actum Spiritus S. peculiarem intuemur, & a Gratia regenerante distinguimus. Saltem vox ipsa Conversionis ab ambiguitate sua liberanda est. Nam (1.) *latius* patet, ac plura continet, quam ad Conversionem, *εἰδώς* dictam pertinent. Neque vero Scripturæ Ecclesiasticorum tantum, sed et Scripturæ usu recepta est illa vocis significatio. v. c. cum *gaudere dicuntur Angeli in cælis super homine converso ac pœnitente Luc. XV. 10.* dubium non est, quin Justificatio ipsa & Renovatio simul hic includantur. Idque tum maxime Scriptura indigitat, cum de *Conversione ad DEUM*, citra ulteriorem *περιθεωσιν*, loquitur, *Act. IX, 35. c. XI, 21. c. XIV, 15. c. XV, 3, 5, 7.* Cum enim alibi distincte recensuerit reliquos gratiæ actus, hic uno Conversionis vocabulo, simul omnes complectitur. (2.) Paulo *strictior* vocis usus invaluit, ut & immutationem voluntatis per Legem, & donationem fidei per Evangelium, quæ alias gratiæ regenerantiis est comprehendat, & immediate ante Justificationem terminetur. Neque hæc vocis acceptio facris literis ignota est. E. gr. *convertimini, fratres, ut deleantur peccata vestra Act. III. 19.* Ubi conversio haud dubie

dubie, non contritionem tantum, sed & fidem simul involvit, quippe sine qua deleri peccata non poterant. Conf. *Dent. xxx, 8, 9. Ezech. xviii, 33. Act. II, 38.* Atque hunc vocis usum, in libris Symbolicis etiam obvium, amplectuntur illi, qui gratiam regenerationis & conversionis pro iisdem habent, nec proinde distinguunt. Quos quidem in presenti adducere quid ad rem attinet? Tandem vero (3) & *strictissima* vocis acceptio obtinet, notatque actionem DEI gratiosam, qua voluntatem & cor hominis, in medio peccati statu, per verbum Legis inhibet, frangitque ac conterit, ut de peccatis serio doleat ac contristetur; donec luce fidei perfundatur ac regeneretur. Atque sic viam patere existimo, ad distinguendam Conversionem ac Regenerationem, ipsaque hac charismata paulo accuratius cognoscenda. Nam per Gratiam convertentem, hoc modo descriptam, homo ex lege consequitur *Contritionem*, seu partem poenitentiae prioris: per Regenerantem vero, ex Evangelio consequitur *Fidem*, seu partem poenitentiae posterioris, ut adeo *Poenitentia* ἄνωγς dicta, utriusque hujus actus effectus sit, Vid. *König. S. 515.* Et vero hac Conversio ex parte DEI operantis *activa*, ex parte hominis conversi *mere passiva* est; ita tamen ut homo contritus, per vires collatas, vel motus passivos, dolere ipse, ingemiscere, & odisse peccatum recte dicatur. DEUS enim donat vires ad conterendum & credendum; sed exercitium donatarum virium formaliter hominis est, non DEI. Rationem B. Hulfemannus fat, evidentem suppeditat: *quia Denominatio sumitur a causa promixa, mota & permota a causa superiore: homo e-*

lucum formaliter poenitet, dolet, credit, non D. E. U. S. Pral.
in Form. 6. p. 502. 2299. 1015. sup. sni. eqqup. tivlovri
supra §. XIII. Itaque. (1) *Subjectum convertendum, ut quo,*
hominis voluntas, una cum appetitu sensitivo est.
Quippe cui intellectus, jam ex verbo illuminatus, ve-
luti potentia cœcæ, facem prætulit: at cum reluctari
subinde ac repugnare non destitisset, nunc Verbo
Legis ceu fulmine concussa, ab exercitio illicito re-
trahitur, compungitur item, & ad sensum doloris &
tristitiæ commovetur: Conf. Ps. XXXI, 3. Ps. XXXVIII,
9, 10, 11. Ps. LI, 9. Ac proinde homo tantum adductus
hujus Conversionis Subjectum est; quia infantes
per ætatem capaces non sunt, cum audiendi, tum re-
cipiendi cohortationes Legales; nec agnitio pec-
olucati, proprie loquendo, cadit in ipsos, nedum dolor,
node peccato commisso, ex metu iræ divinæ subortus:
quippe quod *neque dextrum neque sinistrum norint*, ut
Scriptura loquitur. Jon. IV. 11. Vid. Brochm. T. II. Syst. p.
143. p. 30. Nisi forte cum B. Dannhauero *αναλογόν.*
Conversionis & poenitiæ, iisdem tribuere velis,
Hodof. p. 169. (2) *Forma Conversionis*, hæctenus descriptæ,
consistit in prima voluntatis a tenebris peccati retra-
ctione, concussione & ad Contritionem perductio-
ne. Id quod breviter ac nervose exprimit Form. 6.
Conversionis revera nihil aliud est, quam *voluntas refræ-*
depravate resuscitatio a Spirituali morte. f. 50. De pri-
ma enim hominis irrogeniti restitutione nunc loqui-
mur, non de Conversione *secunda*, quam B. Calovius
rectius *millecuplam*, propter quotidianos lapsus dicen-
dam putat, Syst. T. IX. p. 14. Nam sisto mihi hominem ali-
quem ex Paganis, ad quos convertendos Paulus hic ab-
legatur

legatur; siquidem horum proprie est Conversio; qui vero in gremio Ecclesiae degunt, & per peccata iacturam gratiae caelestis faciunt, illorum potius *Reversio* est, exemplo filii prodigi declarata *Luc. XV, 19. 3.) Terminus a quo*; status impietatis est, h. l. ob atrocitatem cum tenebris comparatus. *Terminus conversionis ad quem proximus*, Contritio est, ex motibus a DEO excitatis iurbata: hanc enim *rd v. 17. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.* *h. l. Remotus* vero; Status Regenerationis seu *Lucia h. t.* Cum autem *remotum* appello, nolim, aliquis existimet, fidem a contritione longius removendam, aut sejungendam esse: utraque enim gratia concionibus Christi & Apostolorum artificiose semper nexu copulatur. *Respiciite & credite Evangelio. Marc. 1, 15. Act. 11, 38. 2. Cor. VII. 10.* Verum, hoc ipso, saltem indigitatur, non per contritionem ex Lege, sed aliunde per regenerationem ex Evangelio lucem fidei oriri, *1. Pet. 1, 23. Jac. 1, 18.* Itaque exitio sus quorundam error ille est, qui inter contritionem & fidem *Desperationem* quandam intercedere oportere docent: *eine starke Zweifel & Angst.* Nam textus noster hominem per Contritionem (non quidem tanquam per medium *causalitatis* sed *ordinis divini*) jillico traductum cupit ad *Lucem*. Desperatio enim non actus DEI gratiosus, sed hominis vitiosus est) DEIque misericordiam minorem facit peccato, nec a tribunali irae divinae, ad thronum gratiae Christi appellare novit, id quod Caini exemplum testatur *Gen. 4, 17. 13.* *Desperatio & alia vitia contritionis*, B. Höpffnerus, inquit, *non sunt tribuenda ipsi contritioni, in essentia sua spectata; quia contritio in se opus est Spiritus Sancti per legem. Nec Spiritus Sanctus illam operatur; nec lex, quae est norma iustitiae divinae,*

fremitum jubet adversus DEUM & accusationem justitiae ejus, in preceptorum sanctitate & comminationis severitate demonstrata. Per accidens autem fit, ut quidam contritorum fremant adversus DEUM, & odio habeant vindicatricem ejus justitiam, quando Lex ab eis postulat satisfactionem pro peccatis, quae patrarunt &c. *Isag. de sacra Cena P. II. p. 57.*

§. XIV. Neque vero per hunc ordinem quicquam ab aliorum doctrinis recedimus, sed saltem presertim conversionem acceptionem urgemus, ut utrumque DEI beneficium, *Conversio & Regeneratio*, tanto luculentius distinguatur. Hanc autem vocis significationem imprimis observandam censet B. Hulssem. propter Synergistas, quales iterum hodie in orbem redeunt. *Post motas controversias Synergistarum, inquit, poenitentiae & conversionis vocabulum cepit strictissime sumi, pro conversione passiva & activa solius DEI, inchoantis in homine illuminationem intellectus, (nobis vero haec gratia peculiaris & distincta est) & emendationem voluntatis & affectuum. Vind. Scr. p. 500. conf. B. Carpzov. qui eadem strictissimam vocis acceptionem reliquis praefert. Isag. p. 1244. Item Höpfnerum Loc. Theol. p. 451. &c.* Nec aliter hanc gratiam describit Formula Conc. ubi adversus Synergistas & Pelagianos disputat: *Hominis nondum renati intellectus & voluntas tantum sunt Subjectum convertendum. Sunt enim hominis spiritualiter mortui intellectus & voluntas, in quo homine Spiritus S. conversionem & renovationem operatur. Ad quod opus hominis convertendi voluntas nihil confert: sed patitur ut DEVS in ipsa operetur, (jam regeneratio ut terminus Conversionis sequitur) donec regeneretur, p. 681.* Deinde plane in hanc sententiam scribit:

bit. Eadem & utramque gratiam accurate distinguit: Homo per Spiritum S. illuminatur, convertitur, regeneratur &c. p. 662. inimicus DEI est, & manet, donec virtute Spiritus S. per verbum prædicatum & auditum ex mera gratia convertatur, fide donetur, regeneretur & renovetur p. 636. conf. p. 582 595. 663. 679. 678. In ipsis autem Scripturis perquam solennis ac obvia est hæc vocis acceptio, v. gr. *Converte me Domine & converte* (conversione passiva) nam postquam conversus fuero (passive) *agam penitentiam*, (usquequæ sumptam pro contritione dolore & angore) *ac postquam offensum est mihi, percussus femur: pudet me & erubui,* en ad huc actus contritionis) *quia sustinui approbrium adolescentia mea Jer. XXXI. 19. Joel. II. 12.* Hinc etiam per phrasas; *refertur a prævaricationibus Ez. XVII, 28. 30. recedere a malo Psalm. XXXVII, 27. converti a viis malis, converti a malitia, a peccato &c. Ez. XXXIII, 11, 12.* ecquid aliud innuere putemus, quam primam illam aversionem hominis, a qua ad vitam fidei fit reditus. Est enim certè alius gratiæ actus, quo DEUS hominem a via peccati retrahit & ad contritionem perducit: alius vero, quo contrito fiduciam donat, Merito Christi innixam. Discrimen hoc tantum esse, judico, quantum inter effectum Legis & Evangelii apprehendi possit. Illud igitur ad convertentem, hoc ad regenerantem gratiam referendum. Scriptura etiam hanc methodum perpetuo retinet, dum Conversionem per *remotionem cordis lapidei*: Regenerationem vero, per *collationem cordis carniæ* describit, *Ez. XI, 19, c. XXXVI. 23.* Illam per *Scissionem cordis*,
D itemque

itemque fractionem cordis, *Joel. II, 13. Pf. LI. 19. conf. Deut. xxx. 6. Jer. IV, 4.* hanc vero per fracti cordis sanationem Prophetico stilo exprimit *Es. LXI, 1.* Porro illam, per resurrectionem a morte, *Eph. II, 5. 6.* hanc per resurrectionem ex fide, & per vivificationem designat. *Col. II, 12. 13.* Atque hunc ipsum ordinem, in convertendis Protoplastis adhibitum, retentumque deinceps fuisse, ad oculum patet. Nam audita Jehovæ voce, homo quantopere contremiscit, fugit, occultat sese! quantopere facinus admissum dolet! quæ singula conversionis, per Legem, sat clara indicia sunt. Ac promulgato deinceps Prot. Evangelio, quis dubitet quin gratiam Regenerationis, & justificationis ille fuerit indeptus? *Gen. III, 7. 8. seq.* Idem nexus gratiæ divinæ ex concione Petrina cognoscitur. Nam hac audita, compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum & reliquos Apostolos: quid faciemus viri fratres? (en gratiam conversionis per Legem) Petrus ait ad illos, pœnitentiam, agite (en contritionem activam, quæ conversionem passivam insequatur.) & baptizetur unusquisque vestrum, in nomine JESU CHRISTI (atque hoc Regenerationis medium est) in remissionem peccatorum (sic immediate Regenerationem excipit Justificatio) *Act. II, 38.*

§. XIV. Postquam igitur compunctum cor hominis, & malleo legis contritum, vel potius instar agri aut vineæ excultum, *1. Cor. III, 9. Es. V, 2. 3. 4.* tum demum Evangelium cadit in terram bonam, & dat fructum emergentem atque crescentem, *Marc. IV, 8. Col. I, 6.* Atque hinc Evangelii fructus, Fides est, postea comparata, cum grano sinapis, quod cum seminatur, minus est omnibus

omnibus seminibus, qua sunt in terra, & cum seminatum
 fuerit, exurgit, & sit majus omnibus oleribus Marc. ib. v. 31,
 32. Itaque proximum χάρισμα, REGENERATIO,
 seu gratia regenerans est, qua homo vitam spiritua-
 lem seu fidem salvificam consequitur. Atque hæc
 regeneratio, ratione DEI, per Evangelium operantis,
 activa, ratione subjecti autem perinde, ut supra Con-
 versio, passiva est. Utramque significationem con-
 jungit Joannes his verbis: *Omnis qui credit Jesum esse*
Christum, ex DEO natus est (passive) *& omnis qui diligit*
eum, qui genuit γενήσαστα (active) *diligit & cum, qui na-*
tus est ex eo, γεννημένον 1. Jo. V, 1. Uti proinde ad sui
 conceptionem, & lucem vitalem homo pure se pas-
 sive habet, nec quicquam confert; ita quoque homo
 ad sui regenerationem, παλιγγενεσίαν, vel accensio-
 nem adeo lucis spiritualis, nihil quicquam agit, vel
 cooperatur: sed ἐκ τῆς θεῆς, h. t. item ἐκ τῆς πνεύματι
 Jo. I, 6. per Verbum Evangelii regeneratur 1. Pet. I,
 23. Nec potest ostendi alia actio, per quam is, qui cre-
 dit JESUM esse CHRISTUM, sit formaliter renatus, at-
 que hæc ipsa, qua per Verbum accenditur fides. Nam
 luculenta nimis connexio illa est: *qui credunt in nomen*
ipsius, non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque
ex voluntate viri, sed DEO nati sunt Jo. I, 13. Conf. Jo. III, 6.
 1. Jo. IV, 2. Matth XVI, 16. Dialectice diceris: *qui nati*
sunt ex DEO, (per verbum ἀκούσῶν ἢ ἔραταιν fidem operan-
te) illi credunt in nomen ipsius. Itaque 1.) Subjectum,
 quo fides seu vita spiritualis recipitur, voluntatem car-
 nis esse dicimus, ex Jo. I, 13. cap. III, 6. sed illam Legis
 fulmine ante percussam, ut nunc ἀποδοχέειν seu domici-
 lium, esse possit, quod fiduciam salutarem ex Evan-
 gelio

gelio recipiat. Uti enim mens sedes est *notitia & assensus*, i. e. fidei materialiter spectata, quæ & irrogenitorum est: sic voluntas receptaculum *fiducia*, si fidei formam & animam quasi consideres, quæ non nisi regnitorum. Sobria hæc Philosophia est, quæ ita potentias distinguit, non Chimerica, ut hodie cavillantur aliqui, nec a Scripturis ipsis aliena. Nam cum *Cor & Spiritus* in sacris literis sibi contradistinguntur; illo voluntatem, hoc intellectum designari constat. *Vid. B. Lys. Syst. p. 715.* Vicissim, cum solius cordis fit mentio, utraque potentia, propter motuum conformitatem simul intelliguntur; quæ observatio, B. Seb. Schmidii est, *Diff. Form. Conc. p. 47.* Jam, modo voluntas, sedes fidei seorsim constituitur, adeoque *voluntas carnis*, & *voluntas DEO conformis*, aperte sibi opponuntur *Jo. 1, 13.* item *1. Pet. IV, 2, 3. Ephes. II, 3. seqq.* modo utraque potentia, Subjectum fidei, nomine *Cordis* designatur, ut: *credo ex toto corde filium DEI esse Iesum Christum*, *Act. VIII, 37. Si credideris in corde tuo, quod DEUS illum excitavit a mortuis, salvus eris Rom. X, 9.* In hac simplicitate persistamus, donec mystici Philosophi demente & voluntate nobis dederint clariora. (2) *Forma*. Regenerationis omnium consensu, est Spiritualis vitæ largitio, ut Kœnigius noster habet, seu vera spiritualis vitæ communicatio, ut loquitur Ven. Senior noster, *in Theol. Bibl. p. 131.* vel *fiducia in corde nostro excitatio*, juxta B. Calovium *Bibl. III. ad Io. III. 5.* alii per donationem fidei eam efferunt, eodem sensu: alii denique *per collationem virium credendi* eandem describunt: sententia nihil hinc discrepante. Nam vires illæ vel recipiunt objectum salutare, & sic formaliter
ipsa

ipsa sunt fides: *Io. 1, 12.* vel extra hanc receptionem,
 considerantur, & sic mere passivæ sunt, donec Chri-
 stum, ceu formam & vitam fidei complectantur: quor-
 sum phrasis pertinet: *fide apprehendere Christi meritum*
Et. Etsi enim *receptio* s. *ληψις* ratione soni verbum acti-
 vum sit, tamen ratione *sensus* est passivum, *ubi tenebræ*
recipiunt lucem Io. 1, 5. 11. ut *miseri, accipiunt promissum*
Gal. 11, 14. Hinc Paulus *apprehensum se esse (passive)*
a Christo dicit, Phil. III, 12. Contriti corde sunt *fessi ac*
onerati, qui non agere, sed (passive) refocillari di-
 cuntur. *Matth. XI, 29.* Sunt *pauperes illi Spiritu & lu-*
gentes, qui non nisi in Christo solatium inveniunt, *Matth.*
V, 34. Ac proinde falsum est; *fidei vitam & activita-*
tem, in apprehensionis actu consistere, qui Meritum
Christi antecedit, & charitatem tamen connexam
habeat. Tota enim fidei efficacia pendet ab objecto,
 Christo, quod apprehendit, ut rectissime Gerhardus
 docet, & ex *Jo. XI, 25. 1. Jo. V, 11, 12. Gal. II, 20. Phil. I, 21.*
Col. III, 3. demonstrat, de *Just. §. 121. 181.* *Apprehensio*
autem est actus, ut sic dicam, passivus, Danhauerus in-
quit, activa quidem voce (Grammaticæ explicatus, revera
tamen passivus, qui sibi patitur beneficii, Hodof. p. 1340. B.
Lyferus eandem vocat, passivam receptilitatem, item,
potentiam passivam, & hanc ipsam a DEO donatam Eph. II, 8.
 Receptionem autem in animo hominis, perinde ac in
 speculo, fieri statuit, ex *2. Cor. III, 8.* sic ut in illo *nativitas,*
Passio, mors & resurrectio Christi resurgat: Deoque ho-
 minem acceptum reddat, *System. pag. 1530. 1523.* Nec
 aliud natura hujus rei admittit: siquidem in omni
 unione alterum extremorum rationem actus, alte-
 rum rationem potentia passivæ sustinet. Jam vero
 & hic quædam admittenda est unio, utpote inter ap-

prehensionem & bonum apprehensum: inter fiduciam voluntatis, & Christum in Verbo oblatum. Cum enim ex relatorum genere illa sint, fieri non potest, quin simul natura existant, & sese invicem constituent: adeo, ut si fides, vel fiducia extra Christum spectetur, ne quidem sit fides. Nam per receptionem Christi demum est, quod esse debet, id est, vera salvificaque fides. Quotquot enim recoperunt eum; iidem illi sunt, qui crediderunt in nomen ipsius. Jo. 1, 12. Quam quidem unionem, si recte expendas: formalem fidei, vel ut Lyserus vocat *spiritualem*, dixeris, ut adeo ab *unionem mysticam*, ceu illius effectum, adhuc distinguatur. Non enim tantum per $\lambda\eta\psi\mu$ vel $\alpha\pi\omicron\delta\omicron\chi\eta\nu$, sed etiam per inductionem Christi describitur: quotquot baptizati estis, Christum induistis, Gal. III, 27. Item: in uno spiritu nos omnes in unum corpus baptizati sumus, 1. Cor. XII, 13. Vid. Calov in b. l. quin & $\kappa\omicron\delta\alpha\lambda\eta\sigma\iota\varsigma$ seu agglutinatio cum Christo, in unum spiritum dicitur 1. Cor. VI, 17. Hinc phras. $\pi\iota\varsigma\iota\varsigma\ \epsilon\upsilon\ \tau\omicron\omicron\ \alpha\mu\alpha\tau\iota\ \tau\epsilon\ \chi\epsilon\iota\sigma\tau\omicron\varsigma$: Itemque $\pi\iota\varsigma\iota\varsigma\ \epsilon\upsilon\ \chi\epsilon\iota\sigma\tau\omicron\varsigma$, toties iterata, aliquam certe unionem inter Christum & hominem evincit. Quemadmodum igitur homo per animae unionem animatur & vivit; ita homo irrogenitus per Christi receptionem, & spiritualem cum illo unionem regeneratur, & spiritualiter vivit. Nam *justus fide sua vivit*, Hab. II, 4. Paulus vero de se inquit: *Per fidem vivo Filius DEI, qui dilexit me & tradidit semetipsum pro me*, Gal. II, 20. Vicissim, sicut homo in generatione actum primum & entitativum vitae naturalis consequitur, quem per motus vitales, velut per actum secundum & formalem, deinde exerit: (embryo enim nondum actu ratiocinatur, ridet, loquitur, ut poterit)

potentiam illorum actuum jam habeat): ita homo ir-
genitus, κατ' ἀνάλογίαν, in ipsa regeneratione fidem, ceu
actum primum & entitativum vitæ spiritualis indi-
piscitur, qui in motus deinde spirituales, suo se ordi-
ne diffundit. Est enim fiducia non ante Christum,
sed cum Christo unita demum, *vita ex DEO*, Eph.
IV, 18. *vita abscondita cum Christo in DEO* Col. III, 3.
imo *semen virum* est, 1. Jo. III, 9. quod per incrementa
καρποφορεῖ, atque germinat; adeoque in Justificatione
DEVM reconciliat, 2. Cor. V. 19. R. V. 10. In Unione mystica
cor ut templum adaptat, ad excipiendam SS. Trinita-
tem Jo. XIV, 23. in Sanctificatione illud a reliquiis for-
dium purgat Act. XV, 9. Et sic undiquaque per fidem custo-
dimur ad salutem 1. Pet. I. 5. Tandem (3) de extremis
hujus actus dispiciendum est. *Terminus Regeneratio-
nis a quo, in abstracto*, est ἀπιστία seu infidelitas: *Terminus
ad quem*, Fides seu lux vitalis, h. t. lux in Domino
Eph. II, 8. *vita Spiritualis* Jo. III, 6. Vicissim, *Terminus
a quo, in concreto*: homo per legem contritus qui-
dem, sed adhuc sub ἐξουσία τοῦ Σατανᾶ, h. t. adhuc fi-
lius iræ. *Terminus ad quem, in concreto*, est nova crea-
tura, seu filius DEI: quotquot enim receperunt ipsum,
illis dedit ἐξουσίαν τῆς οὐθεσίας Jo. I, 12. Sic ergo per Re-
generationem ex filio iræ fit filius gratiæ: ex pote-
state Satanæ transfertur in potestatem DEI, h. t.
Nam qui genitus est ex DEO, hunc malus non tangit,
1. Jo. V, 18. DEUS eripuit eum e potestate tenebrarum,
& transtulit in regnum filii sui dilecti: in quo habet
redemptionem, per sanguinem ipsius, (en Regenerationis
consequens Justificationem) remissionem peccatorum
Col. I, 13. 14.

§. XVI. En igitur novam creaturam, quæ ex regeneratione prodiit, juxta illud: *DEUS* progeniit nos, ut essemus primitia creaturarum suarum, *Jac. 1, 18.* Item *Si quis in Christo est, nova creatura est, 2. Cor. V, 17.* En etiam filium DEI, ex Evangelio vel Lavacro Regenerationis renatum: *omnes enim filii DEI sunt, per fidem in Christo, Gal. III, 26.* Sed cum nuditatem suam & labem congenitam celare nequeat nova creatura; cumque filius ille DEI sub reatu degat, nec dum pro genuino declaratus sit, JUSTIFICATIO succedit, quæ illud præstat, quæque cum Regeneratione, puncto Mathematico arctius, connexa est. Vix enim fingi momentum potest, quo Meritum Christi recipiat homo, id est, credat, nec tamen illico fundatam in Christi Merito gratiam impetret, & a reatu culpæ absolvatur. Quæ etiam causa fuit, nonnulli Theologorum utramque, hanc gratiam pro una eademque habuerint, nec descripserint sigillatim. *Vid. Hulssem. Brev. c. XI, t. II.* Nos vero ut singulare distinctumque hoc beneficium agnoscimus, ac profecto tantum, ut non appareat, cum quo per suam *ἐξοχὴν*, contendi facile queat. Quanta enim quæso hæc *χρηστότης* DEI est, hominem, tot peccatis fœdatum, pronuciari justum, eidemque cum Merito Christi fide recepto, Christi simul sapientiam, justitiam, & sanctitatem adscribi atque donari, *1. Cor. I, 30.* Distinctam vero hanc gratiam esse, ex textu nostro ad oculum patet; qui reliqua omnia beneficia, huc, velut ad centrum quoddam remittit: *τὰ δὲ θεῶν ἀγαθὰ ἀποδοῦναι ἁμαρτιῶν, ut accipiant remissionem peccatorum.* Hoc enim ad ipsam Justificationis formam pertinere, quis nescit? Ipsa vero peccatorum remissio fidem in
homi-

homine justificando supponit: quandoquidem DEUS illum justificat, qui est ex fide JESU, Rom. III, 26. Rom. IV, 5. vid. Kœnig. §. 545. Itaque, ordine natura, inquit B. Calovius, precedit Regeneratio Justificationem. Primum enim opus est regeneratione, ut fidem consequamur, postmodum ut per fidem justificemur Bibl. Illustr. ad Joh. III, 5. Atque hæc connexio ipsius Scripturæ est: *Regeniti sumus, in quem finem? ut justificati illius gratia heredes efficiamur juxta spem vite æternæ Tit. III, 7. baptizetur unusquisque in nomine Jesu Christi (en nexum & discrimen) in remissionem peccatorum, Act. II, 38. Credimus in Jesum Christum, ut justificemur ex fide Christi, non ex operibus Gal. II, 16. Quod igitur Subjectum attinet, consensu omnium, homo peccator est, qui tamen ex gratia regenerante fidem habet & credit, Rom. IV, 5. Regeneratio fidem in nobis ponit, qua apprehenditur justitia Christi: non enim nisi per Regenerationem fides justificans in nobis existere incipit, B. Dorschei verba sunt Tr. de Gratia, p. 299. Neque vero otiosa hæc fides aut torpida, sed cum efficacissimo conjuncta bono, vel maximè operosa est: unde & practica hæc fiducia Theologis appellatur, quæ præter receptionem, totius cordis & voluntatis in merito Christi recumbentiam involvat Kœnig. §. 899. Nunc enim objecto suo velut basi innititur, ideoque ὑπόστασις appellatur, Hebr. XI, 1. nunc velut in petra recumbit: ecce pono in Sion lapidem ἀπορυπαντίον, electum & pretiosum; qui crediderit (recubuerit quasi) in illo, non pudebit 1. Pet. II, 8. unde ἀνάπαυσις seu requies animarum, Matth. XI, 29. & Theologis eodem sensu recumbentia appellatur. Ego vero semper tecum, apprehendisti manum dextera mea? deficiat caro*

E

mea

mea & cor meum, petra tamen cordis mei, & portio mea
DEUS est in æternum. Mibi vero adherere DEO bonum
est, dum pono in Adonai fiduciam meam, ad enarrandum
omnia opera tua, Ps. LXXIII, 23. seq. Jehova robur meum, pe-
tra mea, DEUS meus, rupes mea, in quo confido: scutum meum
& cornu salutis mea, refugium meum. Ps. XVIII, 3. Ipsaq; hæc
fides *ἰσχυρὸς* est, seu confidentia, quæ ad justificandum
requiritur, *Confide fili, remittuntur tibi peccata*, Matth.
IX, 22. *Ἰσχυρὸς* est, seu fiducia appellandi ad tribunal; *Ac-
cedamus igitur cum fiducia ad thronum gratie, ut consequamur
misericordiam, & gratiam inveniamus*, Hebr. IV, 16. *Ἰσχυρὸς*
est, qua plenis quasi velis ad portum contendimus:
*Cum igitur, fratres, habeamus libertatem adeundi in sancta
per sanguinem Jesu: accedamus cum vero corde ἐν τῷ ἰσχυρῷ
πίστεως*, Hebr. X, 19. conf. Rom. IV, 20, 21. Atque hujus quidem
tanta vis est, ut ex complexu Messia, velut animeretur,
Jacobus & superior recedat: *Non dimittam te, nisi benedi-
xeris mihi, (justitiam mihi impertieris.)* Gen. XXXII, 27.
*Apprehendi eum (en unionem) nec dimittam eum, (en-
actum quasi ex unione emanantem)* Cantic. III, 4. cap. II,
6. Confer exemplum Cananæ, quæ postquam rece-
perat Christum ex sono verbi, venit, clamat, orat, con-
tendit, Matth. XV, 22. Sed unde hæc tanta vis, und vita
fidei, quæ tot actus edit vitales? *Fam vivam & activam esse
fidem*, dicit ille, *antequam Christum apprehendat*, saltem ut
operibus sedem hic figat. Quasi vivere hominem ac
ambulare diceres, antequam animam receperit: *ἀτο-
πος*. Ex Christo salutis fonte hæc vita est Audiamus
Scripturas: *in Christo habemus fiduciam & accessum*, Eph. III,
12. *In Christo, πίστις ἰσχυρὴ*, i. e. fidem vim & robur habet,
Gal. V, 6. *Omnia valeo in Christo, qui me corroborat* Phil. IV, 13.

112

In Christo Jesu corroboratus sum, 1. Tim. 1. 12. Tantummodo in Je-
hova יהוה ברוך אף iustitia & robur: ideo in Jehova iustifica-
ficabantur. Es. XLIV, 24. Hinc Königius noster inquit: vis
iustifica competit fidei non in se, & quatenus est apprehensio, &
actus noster, sive in se & in sua natura, sive ex liberali DEI
astimatione seu acceptilatione dignitatem aliquam seu ma-
gnam sive parvam habens, sed unice ex objecto iustifico appre-
hense (τὸ ἀμάρτι) Rom. III, 25. Res eo redit, nihil ex nobis
ad consequendam iustitiam, sed quidvis ex Christo esse
ut opera hinc excludantur, gratia DEO vindicetur.
Rom. III, 24. Conf. Vener. D. Sontagii Diss. de vera fidei
forma, nuper admodum editam.

§. XVII. Itaq; 2) de Forma Justificationis facile judica-
tur: quippe quæ duobus potissimum momentis abso-
lvi-
tur: uno *εγγνωμόν*: non imputatione seu remissione peccatorum:
altero *θετικόν* ac positivo: imputatione iustitiæ seu meriti
Christi. Nam homini justificando duplex incumbit
malum: unum *θετικόν* seu damnabilis peccatorum,
nostrorum ac iniustitiæ reatus; alterum *εγγνωμόν* seu
defectus iustitiæ, quæ inesse debebat. Igitur & duplici
medio opus erat per Justificationem, cum remissione,
peccatorum, quæ priori malo; tum imputatione obe-
dientiæ ac iustitiæ Christi, quæ posteriori mederetur.
De altero nemo facile dubitat, vel per ipsum hunc
textum: qui ἀφ' ἑσθ' ἀμαρτιῶν adducit. Alterum vero
ex Rom. IV, 5. 9. V, 19. VIII, 4. 2. Cor. V, 21. Phil. III, 9. &c.
solidissime adstruitur. Neque enim Imputatio hæc res
inanis, aut putativa est, ut criminantur adversarii;
sed actio potentissima ipsius DEI, realissimum DEI
iudicium, quo homini credenti, id est, cum Chri-
sto per fidem unito, adscribit, adjudicat, ac donat Me-
ritum ac iustitiam Christi. Cum ergo verissima DEI

E 2

actio:

actio fit: qua non homo sed DEUS ipse homini credenti imputare justitiam dicitur, *Rom. IV, 6.* certe pro fictitia illam habere non decet cum realissima donatio fit, dicente Apostolo: *DEVS proprio filio non perpercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, qui fieri potest, ut non & cum eodem omnia nobis donet? Rom. VIII, 32.* Nunquid pro umbratica & putativa illam habeamus? Fundamentum hujus imputationis, cum in DEO gratiose nobis bona salutis impertiente, tum in unione spiritali fidei consistit. Quia enim Christus ab homine recipi per fidem & sic eidem appropriari voluit; ideo quoque participem illum reddere dignatus est bonorum, suo ipsius merito partorum. Utque tanto certior de hac re fieret homo; DEUS insuper, publica velut declaratione, spirituale hoc vinculum confirmavit, & per hoc Sponsam in omnia Christi Sponsi bona intromisit. 3) *Terminus a quo*, homo injustus ac peccator, at idem tamen credens est: qualem Paulus constituit, *Rom. IV, 5.* *Terminus ad quem* homo justus, & in ipso iudicio DEI sanctus & innocens: *Nibil enim condemnationis est in iis, qui per fidem sunt in Christo JESU, Rom. VIII, 1.*

§. XIX. Postquam in ipsius DEI iudicio pro justis ac innocentibus declarati sumus; ingens quasi torrens charismatum exundat, aliudque in aliud influit, ut difficile propemodum sit, nexum illorum ac discrimen reperire. Qui enim coram tribunali divino pronunciatus est justus; hunc Pater recipit in filium, unde gratia adoptans seu ADOPTATIO est; Filius in Sponsam, unde gratia desponsans, seu DESPONSATIO est; Spiritus S. in suum templum; Unde, gratia inhabitans seu UNIO fidelium MYSTICA cognos-

cognoscitur. Singulæ namque Personæ in hominem
justificatum, affectum complacentiæ singularem de-
clarant, eundemque in Scripturis sibi appropriant:
unde sacris literis hic insistere, omnium tutissimum
esse duximus: Equidem singula nunc persequi non va-
cat: summa proinde capita rerum attingemus. A-
doptionem, constat, Patri in Scripturis tribui; Nam
DEVS Pater prædestinabit nos, ut adoptaret in filios per
Jesus Christum Gal. IV, 4, 5. Eph. I, 5. Notat proinde actum
DEI gratiosum, quo ille hominem quondam aliena-
tum a se, nunc sibi reconciliatum inter suos dome-
sticos, imo filios recipit, ut paterno affectu & privile-
giis hæreditatis fruatur. *Eph. II, 19. Rom. VIII, 17.* Et si enim
in Regeneratione jus filiationis cosequatur ille, per-
fidem, tamen cum adhuc censeatur minorennis, per
publicam pronunciationem, quæ in justificatione fit,
ad usum fructum bonorum omnium admittitur;
Apostolo rem ita explicante *Gal. IV, 1, 2, 3.* Desponsatio
Filio adscribitur *Ex. XVI, 8, 9. Hof. II, 7. Eph. V, 25. 2. Cor. XI, 2.*
qui Sponsam suam, & nominis & honoris & omnium
bonorum, sanguine suo partorum, actu reddit partici-
pem donec illam ad cœlestes nuptias introducat. Deni-
que Unio fidelium mystica, totius quidem SS. Trinita-
tis actio est, qua DEUS Trinus cum homine creden-
te per fidem conjungitur, ut in illo habitet: peculiari ta-
men modo Spiritui S. vendicatur, utpote qui domici-
lium hoc instruere, & velut templum aliquod reli-
giosius adornare dicitur *1. Cor. III, 16. 2. Cor. VI, 16.* Atque
hæc omnia Fidem, seu receptionem Christi, ut basin
substernunt, cui innituntur. Nam ex fide est jus
videtur Jo. I, 12. Ex fide desponsatio Hof. I, 7. Ex fi-

de unio hæc mystica *Epb. III, 19*. Quam quidem cau-
sam esse putes, cur Servator, tabulis hæc hoc
epiphonemate obsignet: *πίστις τῆ εἰς ἐμέ. per fidem in
me.* Atque adeo de plenitudine ejus omnes accipimus gra-
tiam pro gratia, i.e. in exhaustam gratiæ affluentiam. *Io. I, 16.*

§. XIX. Verum iis omnibus enumerandis ecquis suf-
fecturum se putet? Nobis constitutum est, ea tantum
connectere charismata, quæ in ὑπογραμμῶ Paulino, al-
legantur. Excipit autem Justificationem & illa, quæ in-
de fluebent, SANCTIFICATIO, seu gratia sanctifi-
cans, quæ hominem peccatorem ita immutat, ut intel-
lectus, pulsus errorum tenebris, illuminetur, voluntas
emendetur, appetitus ad prava inclinans coerceatur.
Igitur sic tabulas vocationis finit Servator: *κληρον ἐν τοῖς
ἁγιασμένοις λαβεῖν;* & quidem *λαβεῖν τῆ πίστις εἰς ἐμέ.* Per
τῶς ἁγιασμένους, credentes intelligi, dubium non est. Sed
unde hanc appellationem sortiantur, primo quidem,
intuitu non satis apparet. Est enim quidam *ἁγιασμός,*
qui nobis donatur per gratiam justificantem: qua
Christi sanctitas evasit nostra; vel, ut Apostolus loquitur:
qua *Christus nobis factus a DEO est, sapientia, justitia
& ἁγιασμός ἔσ̄ sanctificatio* *1. Cor. I, 30.* Ego pro iis sanctifico me
ipsum, Servator inquit, ut sint ἔ ipsi sanctificati per veri-
tatem. *Jo. XVII, 19.* Atque hæc sanctitas adeo nostra per
fidem est, ut inde quoque denominemur: *sanctificati
sumus οἱ ἁγιασμένοι ἐσμέν, per oblationem corporis Jesu Christi
semel per actam,* *Hebr. X, 1. Cor, I, 2.* Deinde & *ἁγιασμός* in-
ternus & habitualis est, ad quem homines, viribus,
a DEO acceptis, contendere debent. Et tunc quidem
active de DEO, nunquam vero de homine
in Nov. Test. nisi passive, adhibetur. Sic ut *ἀγιασθῆναι*
sem-

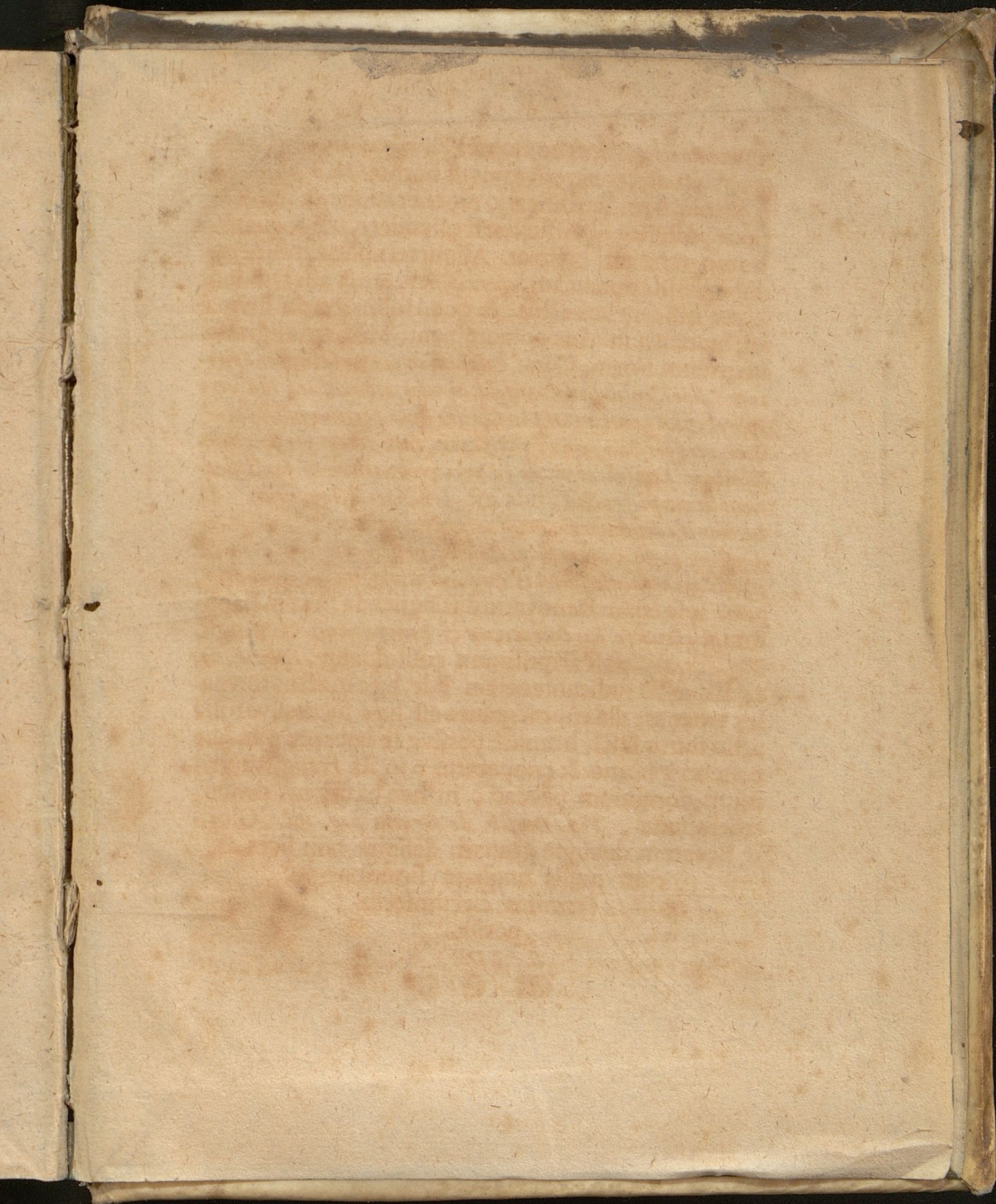
semper DEUS, homo vero ἀγιός ὁδός dicatur. Interim tamen Synonyma, ἀγιός, καθάριος & similia de homine leguntur, quippe qui se ipsum quoque purificare i. Jo. III, 3. mundare corda Jac. IV, 8. DEO ad hanc actionem concurrente, jubetur. Itaque ἡγιασμένοι h. t. sunt, qui, cum per imputationem Christi ἀγιασμόν, tum per inchoatum sanctimoniam studium hoc nomine, ab ipso Servatore, compellantur. Unde adeo sanctificans gratia manifesto colligitur. Ceterum κληρον λαβείν ἐν ἡγιασμένοις, non est h. l. sortem accipere in comunione sanctorum, ad quam a cultu idolorum traducebantur Pagani: ut hic sensus non tam excludendus, quam subordinandus sit: sed sortem alterius vitæ consequi. Nam insequitur remissionem peccatorum, h. t. a qua non demum ad Ecclesiam contendimus, quippe quod in illa jam sumus, sed sortem omnibus sanctis communem, quoad jus, consequimur. In Ecclesia vero idonei reddimur ad participationem sortis sanctorum in lumine Col. I, 12. Estque hæc descriptio solennis vitæ æternæ, ut κληρο; credentes vero κληρονόμοι θεοῦ, ἢ συγκληρονόμοι τοῦ χριστοῦ appellantur. Rom. VIII. 17. i. Cor. VI, 9, 10. Apoc. XXI, 7. Unde adeo & GLO-RIFICATIO seu gratia, qua æternæ salutis participes reddimur, haud obscure indigitatur. Ac Sanctificationis quidem subjectum homo peccator est, sed jam regeneritus & justificatus. Nisi enim in Christo sit, non poterit ferre fructum. Jo. XV, 5. In Christo Jesu demum conditus est ad bona opera Eph. II, 10. conf. Rom. VIII, 1. Ex quibus conficitur, hanc gratiam, ipsa regenerante & justificante posteriorem esse. De Forma ex descriptione adducta constat. Terminus a quo, peccati Domini-

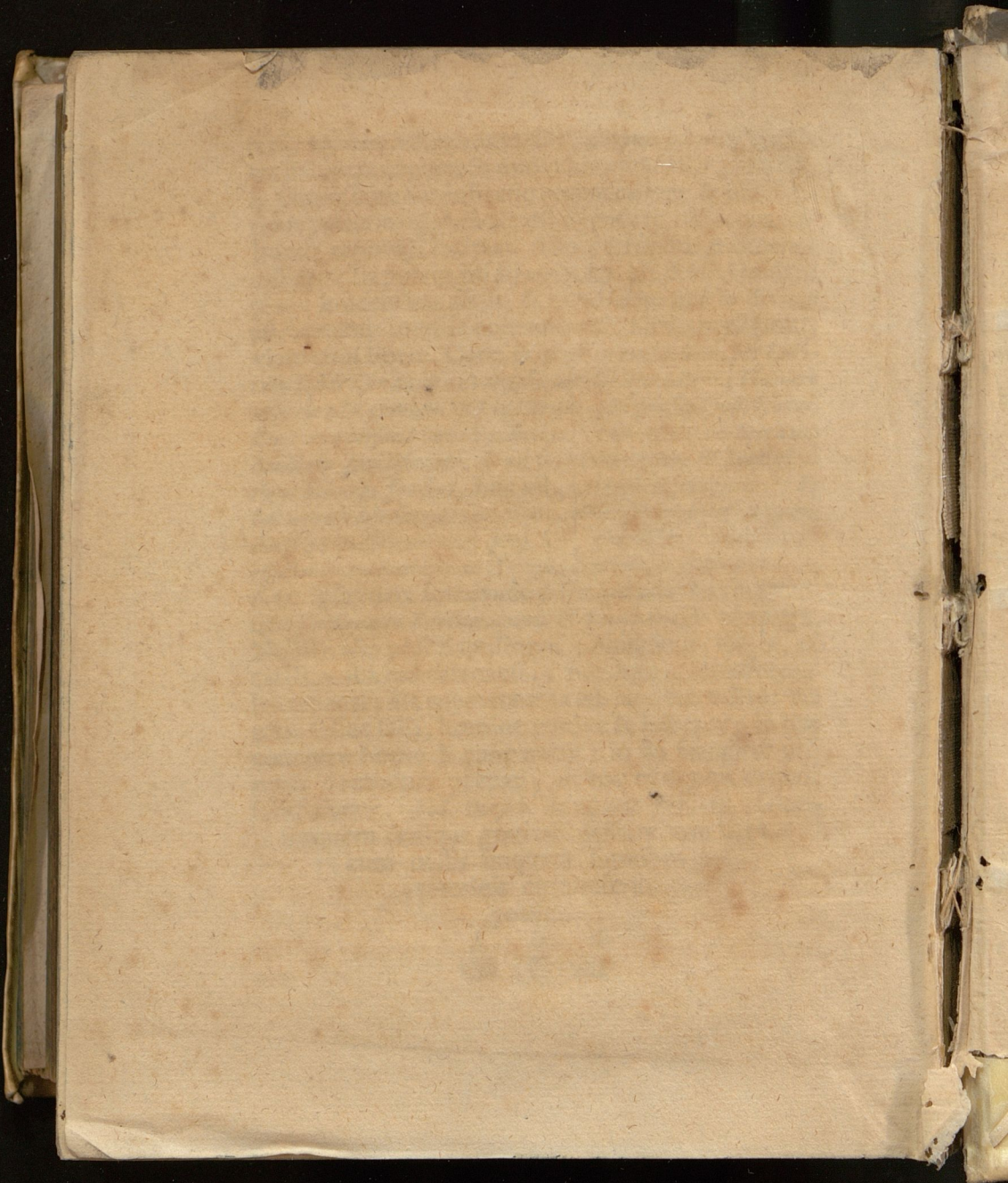
um

um, *concretive*, vetus homo est; *Terminus ad quem* sanctitas habitualis, *concretive* novus homo, *Eph. IV, 22. Col. III, 10.* Deniq; cum Sanctificatio regeneratione & justificatione posterior sit, difficile est ostendere, ubi & quando homo renovari incipiat. Aliqui temporis momento distingui illa putant, uti *Scherz. Syst. p. 485.* & alii. Quidam plane miscent hos actus, & quod solius gratiæ divinæ est, humanis meritis contaminant. Mediam eligimus viam cum Form. Conc. *Primum in conversione, per Spiritum S. fides, ex auditu Evangelii, in nobis accenditur; Illa vero apprehendit gratiam DEI in Christo, qua persona justificatur. Cum vero persona jam est justificata, tum etiam per Spiritum Sanctum sanctificatur: ex ea vero renovatione & sanctificatione deinceps fructus, hoc est, bona opera sequuntur. Et hæc non ita divelluntur, quasi vera fides aliquando & aliquandiu stare possit cum malo proposito, sed ordine causarum & effectuum antecedentium & consequentium, ita distribuuntur, p. 692.* Ipsa etiam Renovatio distinguenda: alia in Baptismo, seu lavacro Regenerationis & Renovationis contingit, *Tit. III, 5.* alia post Baptismum continuatur, *Eph. IV, 23. Col. III, 10.* illa radicaliter est in fide, hæc in actus formales emanat; illa momentanea est, hæc successiva: illa actio solius DEI, homine passive se habente: in hac concurrat homo & cooperatur: in illa frangitur primum dominium peccati, in hac exurgens denuo, labefactatur, *Vid. Dorfeb. de Gratia pag. 198.* Glorificantem denique gratiam definire non licet: cum nullis unquam limitibus vel terminis circumscribi possit.

S. D. G.

753962

ULB Halle

3

001 854 02X

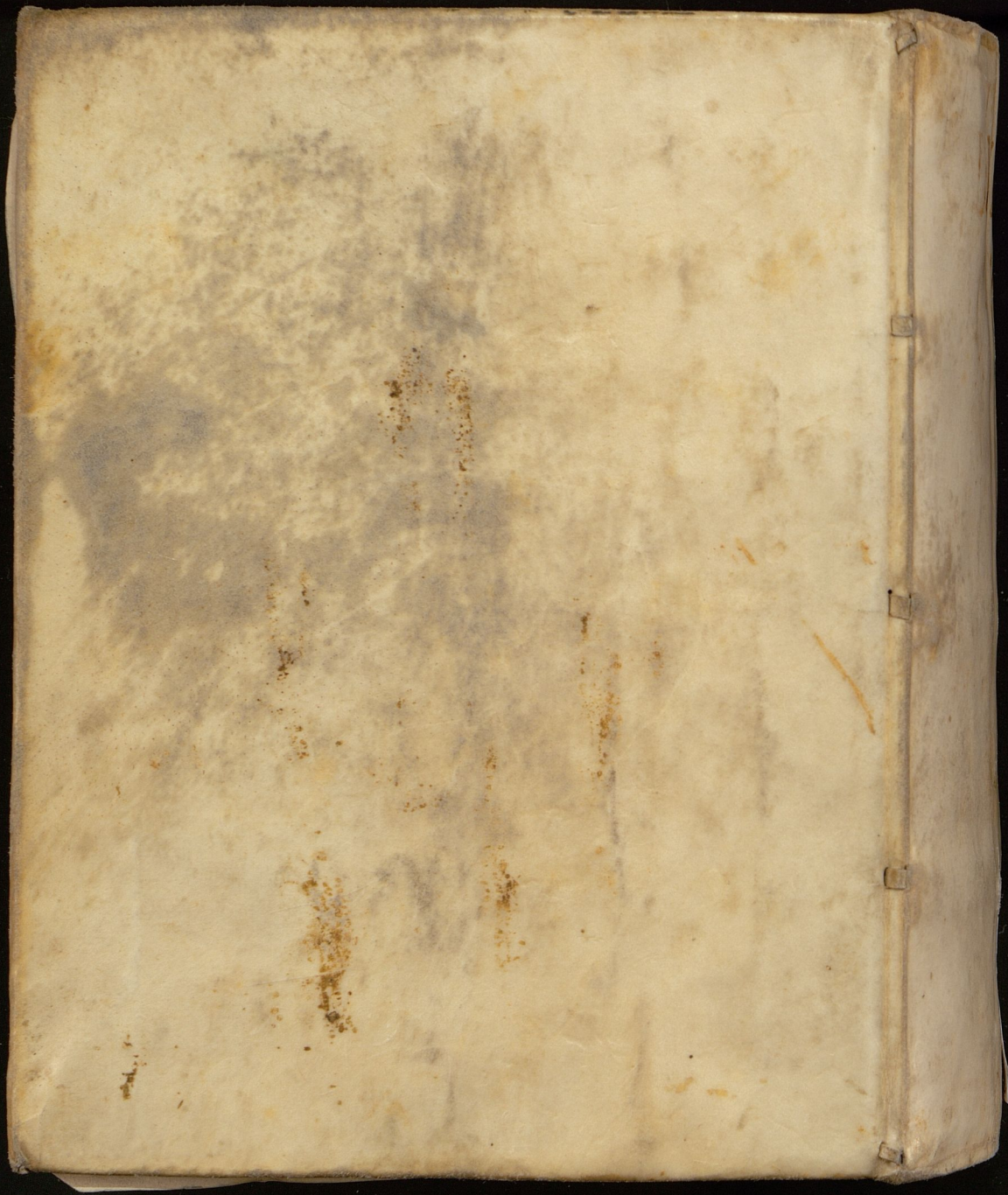

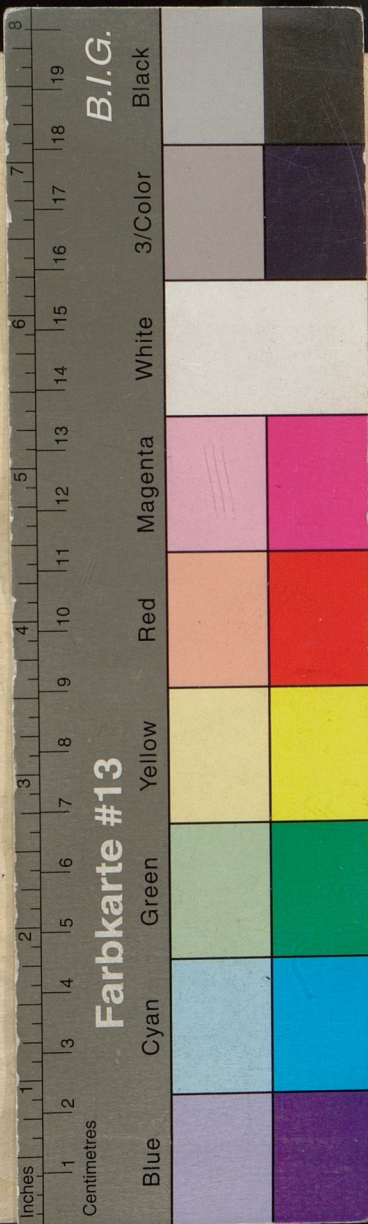
sb.

2

10/12

66 68

2 B. V.
DISPUTATIO SOLENNIS,
QUA
NEXUM ET DI-
SCRIMEN DONO-
RUM GRATIÆ,
EX
TABULIS
VOCATIONIS PAULINÆ

Æt. XXVI, 17, 18.
SISTET
P R Æ S E S
JO. GEORG. NEUMANNUS,
SS.Th.D. ejusdemq; Prof. Publ. Alumn.
Elect. Ephorus, Acad. Bibliothecarius, h. t.
D E C A N U S,

&
*Pro supremis in Theologia honoribus
consequendis
defendet,*

M. GOTTLIEB WERNSDORFIUS,
SS. Theol. Prof. P. Extraord. & Fac. Philof. Adj.
Ad D. Decembr. A. O. R. clis lsc XCIX.
Horis ante- & pomeridianis,

WITTENBERGAE, ex OFFICINA MARTINI SCHULZI, ACAD. TYPOGR.

